

Regionale overvåkingsprogrammer - prioriteringer, organisering og påleggshjemler.

Hvordan prioritere hvilke vannområder og vannforekomster som skal overvåkes ?

Fylkesmannen har ansvaret for å samordne den tiltaksorienterte overvåkingen under vannforskriften. Fylkesmannen har derfor i 2014/15 utarbeidet regionale overvåkingsprogrammer etter vannforskriften. De fleste av disse programmene er imidlertid å betrakte som rammeplaner, og er for omfattende til å kunne gjennomføres i sin helhet.

Overvåkingsprogrammene har som oftest tatt utgangspunkt i at alle vannforekomster og resipienter som er i «risiko» skal overvåkes (inklusive problemkartlegging). Med ca. 30 000 vannforekomster i landet, og omlag 10 000 i risiko, sier det seg selv at dette vanskelig kan gjennomføres.

Til en viss grad er det foretatt prioriteringer mellom vannforekomster i forvaltningsplanen og gjennom hvor tiltak er foreslått. Denne prioriteringen av tiltak må legges til grunn, når fylkesmannen skal vurdere hvor overvåking skal iverksettes. Fylkesmannen har ansvaret for å samordne den tiltaksorienterte overvåkingen under [vannforskriften](#).

Hva skal overvåkes etter vannforskriften ?

Målet med overvåkingen etter vannforskriften, er at overvåkingen skal munne ut i tiltak, samt å avdekke effekten av tiltaket. En forutsetning for overvåking av en resipient, er at den er i risiko for å ikke nå målene i vannforskriften. Av alle vannforekomster i risiko, vil det være spesielt viktig å overvåke de som har betydelig grad av påvirkning, men hvor tilstanden er usikker og det er lite data.

For fylkesmannen er det, i sammenheng med overvåking etter vannforskriften, ikke hensiktsmessig å prioritere overvåking der hvor tiltak ikke er mulig, eller svært vanskelig å sette inn. Dette kan eksempelvis være i områder der hovedproblemet for resipienten er:

- langtransportert forurensning og forsuring
- fremmede arter, som for eksempel ørekyt

Overvåking av disse problemområdene dekkes dessuten også delvis av statlig basisovervåking og kalkingsovervåkingen.

Primært mener Miljødirektoratet fylkesmannen bør prioritere overvåking i områder som er belastet med:

- eutrofi
- vannkraft og andre fysiske inngrep
- miljøgifter

Av resipienter som har slik belastning bør fylkesmannen videre prioritere områder som er relevante for:

- drikkevann
- bading, fiske og andre brukerinteresser
- naturmangfold og spesielle miljøverdier, eksempelvis viktige naturtyper og prioriterte arter som for eksempel laks og elvemusling.

Representativ vannovervåking

En av fylkesmennenes viktigste oppgaver fremover, vil være å velge ut vannforekomster for overvåking som kan være representative. Det vil si vannforekomster som kan brukes for å vurdere tilstand i en rekke andre vannforekomster av samme type, og med tilsvarende påvirkning. Dette har vi i praksis gjort i alle år gjennom valg av overvåkingspunkter. Det er også gjort en viss begrensning av overvåkingsomfanget i vannforekomstinnndelingen i seg selv, for eksempel ved at et større bekkefelt er definert som én vannforekomst. Oppgaven nå blir konkret å bestemme hvilke vannforekomster som representerer andre, i tillegg til seg selv.

Å bestemme hva som kan være en representativ vannforekomst kan være vanskelig, og vil variere etter hvor man er i landet. Det kan for eksempel være rimelig enkelt å finne en fjellsjø påvirket av langtransport forurensing som kan representere 20 andre innsjøer med samme påvirkning og –grad som også har samme vanntype. Vanskeligere blir det i lavlandet, der det kan være flere forurensningskilder, og hvor påvirkningsbildet kan variere mer. Allikevel er det mulig å la en vannforekomst i en vannstreng representere vannforekomsten oppstrøms eller nedstrøms, gitt lik vanntype og omtrent samme påvirkningsbilde.

Å la vannforekomster i ett vassdrag representere andre i et helt annet vassdrag, kan derimot by på større problemer. Vanskeligst er det kanskje å drive representativ overvåking der det er betydelige fysiske inngrep som for eksempel vannkraftregulering, og effektene vil ofte være spesielle i hvert tilfelle.

Hvordan legge opp overvåkingen?

Frivillig spleiselag

Fylkesvis må embetene sørge for god kommunikasjon mellom de som jobber med vannforskriften og de som jobber med industrien, avløp, og eventuelt akvakultur, for å sørge for en gjensidig forståelse for hva som skal gjøres. De i embetene som jobber med vannforskriften må ta det koordinerende ansvaret.

I utgangspunktet mener Miljødirektoratet at fylkesmannen, i den grad der er mulig, bør tilrettelegge for spleiselag mellom ulike relevante aktører. Å pålegge den enkelte virksomhet å gjennomføre overvåking kan medføre lang saksbehandling med påfølgende klagebehandlinger, og dessuten føre til at overvåkingen blir mer fragmentert og lite helhetlig. Forurensere vil dessuten kunne ha store besparelser ved et samarbeid, framfor å motta individuelle pålegg og gjennomføre egne overvåkingsprogram. Fylkesmannen bør ta initiativ til kontaktmøter for hele eller deler av vannområdet og samle industri, kommuner, andre relevante sektorer og prosjektleder i vannområdet. Målet er å komme fram til et felles og konkret overvåkingsprogram der en

finansieringsplan inngår. Hva som skal overvåkes, og hvem som skal betale for hva, må besluttes.

Det finnes mange gode eksempler på at samarbeid gjennom et frivillig spleiselag fungerer, blant annet i [Vassdragsforbundet](#) (Mjøsa), [Pura](#) i Oslo og Akershus, [Morsa](#) og [Jæren](#).

Pålagt samarbeid og bidrag til fellesprogram

Der flere virksomheter har utslipp i samme resipient, kan forurensningsmyndighetene kreve at disse går sammen om å gjennomføre undersøkelser, overvåking, eller bekoster kontrolltiltak foretatt av andre. Pålegg om samarbeid vil typisk være rasjonelt der samordning av innsatsen kan spare ressurser, eller øke verdien av de undersøkelsene som gjøres.

Hjemmel for å kreve samarbeid

Hjemmel for å kreve et slikt samarbeid kan enten være gjennom vilkår etter [§16 i forurensningsloven](#), eller ved bruk av påleggshjemmelen i [§51 i forurensningsloven](#). Et slikt pålegg om samarbeid forutsetter naturlig nok at fylkesmannen er forurensningsmyndighet for de aktuelle virksomhetene fylkesmannen sender pålegg til, jf. [delegeringsskriv T-3/12](#).

Pålegg om samarbeid bør kun komme etter dialog med virksomhetene, og må varsles på normal måte etter reglene i [forvaltningsloven](#).

Ulike former for felles organisering

Det bør være en betydelig grad av fleksibilitet i hvordan felles tiltaksovervåking blir organisert. I en del tilfeller vil det være vassdragsforbund og samarbeidsprosjekter som har pågått i en årrekke, og med prosjektledere med lang erfaring, som gjennomfører mye av det praktiske arbeidet rundt felles overvåking, daglig drift, kontakt med utførende konsultentselskap og forskningsinstitutt, utlysning av oppdrag etc. Her vil fylkesmannens oppgave være å bidra til at overvåkingsprogrammene holder godt faglig mål og er i tråd med vannforskriften, samt å bidra med statlige midler. I andre tilfeller må fylkesmannen ha en langt mer aktiv rolle spesielt i innledende fase. Fylkesmannen må gjerne lede og koordinere arbeidet, og selv gjennomføre mye av det praktiske for å få overvåkningsprogrammet i gang.

Vi kan tenke oss to hovedmodeller for felles organisering:

1. Det vanligste vil nok være at fylkesmannen, gjerne i samarbeid med vannområdet, organiserer et nytt og bygger på eksisterende program der delegert industri, avløp og mulige andre påvirkere og sektorer inngår. Fylkesmannen bidrar med statlige midler fra Miljødirektoratet. I flere fylker bidrar også fylkeskommunene med midler til overvåking i vannområdene.
2. I noen resipienter, særlig ved utslipp til sjø, kan det være aktuelt at fylkesmannen knytter behov for overvåking til løpende overvåkingsprogrammer, som utføres av virksomheter som Miljødirektoratet er myndighet for, som storindustrien. Dette er særlig aktuelt i områder der det i hovedsak er disse virksomhetene som dominerer påvirkningen av resipienten, men hvor fylkesmannen har behov for enkelte supplerende undersøkelser.

3. Til punkt 2: I 2015 ble det satt i gang ca. 100 overvåkingsprogrammer ved industribedrifter som Miljødirektoratet er myndighet for. De aller fleste blir videreført i en eller annen form, enten som fortsatt separate programmer, eller som regionale delprogrammer som Miljødirektoratet og fylkesmannen samarbeider om. Fylkesmannen må sørge for å formidle krav om overvåking til rette tiltakshavere, og være klar til å sette seg ned med sektormyndigheter, inklusiv Miljødirektoratet, og tiltakshavere for drøftelser om felles programmer.

Hvilke bransjer er aktuelle for overvåking?

I forbindelse med at Miljødirektoratet ga ut pålegg om overvåking etter vannforskriften til de virksomhetene Miljødirektoratet er myndighet for, utarbeidet direktoratet et sett med kriterier for når pålegg om overvåking kunne være aktuelt. Fylkesmannen kan bruke disse kriteriene som en pekepinn på når et pålegg om overvåking kan være aktuelt. Kriteriene finner du i Vedlegg 1: "*Kriterier for krav om vannovervåking*" utarbeidet av Miljødirektoratet.

Jordbruk

Jordbruk er den tredje viktigste årsak til at miljømålene i vannforskriften ikke nås. I jordbrukssektoren er det et stort potensiale for å øke den tiltaksrettede overvåkingen. I dag gjennomføres [JOVA – programmet](#) i regi av jordbrukssektoren. For øvrig bidrar ikke jordbruket til andre overvåkingsprogrammer.

Hvordan jordbruk og skogbruk skal følge opp sitt sektoransvar innen overvåking, er uavklart på departementsnivå. Inntil videre må overvåking av landbrukets påvirkning i vannforskriftssammenheng fortrinnsvis gjennomføres med bruk av statlige midler, via Miljødirektoratet.

Dersom fylkesmannen mistenker at enkelte store jordbruksvirksomheter bidrar vesentlig til forverring av tilstanden i en vannforekomst, kan fylkesmannen kontakte Miljødirektoratet for å diskutere muligheten for å få delegert myndighet for virksomheten for eksempel store grønnsaksprodusenter og store svineprodusenter. Fylkesmannen har i utgangspunktet kun myndighet for punktutslipp fra landbruk, og må ved ønske om regulering av diffus avrenning fra landbruket, få delegert myndighet fra Miljødirektoratet i den enkelte sak.

Akvakultur

Akvakulturanlegg, i eller med utslipp til sjø, har krav til miljøovervåking fra myndighetene i dag. Kravene til miljøovervåking er hjemlet i tillatelsen etter forurensningsloven og i akvakulturforskriftene med hjemmel i akvakulturloven.

Metodikken for miljøovervåkingen av bunnpåvirkning fra marine akvakulturanlegg på bløtbunn følger av en egen standard, [NS9410:2016](#).

Standarden består av tre typer undersøkelser:

- Forundersøkelse som skal kartlegge forholdene under og rundt en lokalitet før nyetablering og utvidelse.
- Undersøkelse av påvirkningen rett under anlegget (B-undersøkelse), som skal gjennomføres regelmessig under drift.

- Grundigere undersøkelse av bunnforholdene (C-undersøkelse) i et større område rundt anlegget (overgangssonen).

Resultatene fra prøvestasjonene i overgangssonen skal vurderes i henhold til veileder [02:2013 \(revidert 2015\) "Klassifisering av miljøtilstand i vann"](#) (veilederen åpnes i nettleser Chrome)

I tilfeller der resultatene av standardundersøkelsene viser dårligere enn «god» miljøtilstand kan ytterligere undersøkelser pålegges. Fylkesmannen kan bruke sin myndighet etter forurensningsloven til å kreve ytterligere eller andre typer undersøkelser, jf. forurensningsloven [§ 12](#) i tildelingsfasen og [§ 51](#) i driftsfasen osv.

I et par utvalgte områder har oppdrettsnæringen, på eget initiativ, satt i gang resipientovervåking, utover det som er kravene i akvakulturloven med tilhørende forskrifter. For å vurdere risiko for regional påvirkning er det behov for mer overvåkingsdata, spesielt i områder med dårlig vannutskifting og eventuelt med mange akvakulturanlegg. Her kan den samlede belastningen blir stor og dagens overvåking, som gjennomføres i henhold til regelverket, vil kanskje ikke være tilstrekkelig. I vannforekomster der fiskeoppdrett utgjør en betydelig andel av belastningen med tanke på utslipp av næringssalter og organisk stoff, kan det være aktuelt at oppdrettsbedriftene inngår i en større felles overvåking.

- Faktaark: "[M-735/2017 Forurensningsmyndighetenes forventninger til oppdrettsanlegg i sjø](#)".

Industri

Hovedsakelig ser Miljødirektoratet for seg at følgende industribransjer, som fylkesmannen er myndighet for, kan være aktuelle for pålegg:

- Næringsmiddelindustri.
  - eutrofi, særlig ved direkteutslipp, se lenger ned under «*avløp*» for veiledning angående virksomheter med påslipp til kommunalt nett
- Trebearbeiding og foredling.
  - organisk stoff, fosfor
- Mineralsk industri.
  - partikkelutslipp
- Galvano (kjemisk og elektrisk overflatebehandling), forurensningsforskriftens [§ 28](#)
- Virksomheter som er omfattet av [forurensningsforskriftens](#) kapittel 24, 25, 26, 27, 29 eller 30, og som har egen tillatelse etter [forurensningsloven](#) på bakgrunn av utslippet de har til vann.

For galvano, og andre virksomheter som er forskriftsregulerte, hvor det er uklart hvorvidt virksomheten kan ha en vesentlig påvirkning på resipienten, vil det være naturlig og først pålegge innsendelse av og utførelse av utslippsmålinger og beregninger før eventuelt pålegg om overvåking med begrunnelse i vannforskriften gis.

Avløp

Forurensningsforskriften stiller ingen direkte krav om overvåking fra avløpsrenseanlegg, men enkelte anlegg har innarbeidet vilkår etter [§ 16](#) i forurensningsloven, om at de kan bli pålagt resipientovervåking, eller til å bidra til slik overvåking. Et slikt vilkår er

imidlertid ikke nødvendig for å kunne gi pålegg om overvåking til et avløpsrenseanlegg. Fylkesmannen og kommunen kan bruke [§ 51](#) i forurensningsloven til å pålegge undersøkelser på vanlig måte. [§ 51](#) gir også hjemmel til å pålegge flere anlegg til å bidra inn i et felles overvåkningsprogram.

Pålegg om overvåking til avløpsrenseanlegg vil hovedsakelig være aktuelt for å avdekke næringssaltpåvirkning, men særlig ved de største anleggene i tettsteder, er også påvirkning fra miljøgifter en aktuell problemstilling.

Hvordan håndtere virksomheter med påslipp til kommunalt nett?

Det er to ulike muligheter for å pålegge overvåking til virksomheter med påslipp til kommunalt nett:

1. Fylkesmannen kan stille krav om overvåking direkte til virksomheten. Dette vil være mest naturlig og forsvarlig i tilfeller hvor virksomhetene har særegne påslipp, som ikke kan relateres til avløpsanleggets utslipp forøvrig.
2. Kravet om overvåking rettes mot avløpsrenseanlegget, og kan eventuelt bakes inn i deres utslippstillatelse. Da må imidlertid fylkesmannen passe på at alle relevante overvåkingsparametere, også for industrien med påslipp, kommer med i avløpsanleggets tillatelse. Kommunen kan kreve inn kostnader forbundet med overvåkingen gjennom gebyrer, slik de gjør for overvåking av «normale» påslipp.

I forurensningsforskriften [§ 14-9](#), knyttet til krav til primærensing, står det at "*Overvåkingen skal igangsettes slik at overvåkingsrapporter kan sendes fylkesmannen hvert fjerde år, første gang innen utgangen av 2007*". I kommentarene til denne bestemmelsen går det fram at hensikten med denne bestemmelsen er knyttet til krav om revidering av områdeinndeling hvert fjerde år.

Dette er ofte blitt oppfattet som at alle kommuner som har fått unntak fra sekundærrensekravet skal gjennomføre overvåking hvert fjerde år. Det er ikke hensiktsmessig og heller ikke nødvendig for å gjennomføre en revidering av områdeinndelingen.

Etter at denne bestemmelsen kom er det også innført krav til overvåking knyttet til vannforskriften. Det vil være naturlig at krav til overvåking samordnes i best mulig grad, både når det gjelder frekvens og parametere. Overvåkingen bør følge vannforskriftens krav til kvalitetselementer, frekvens og omdrev (antall år mellom hver undersøkelse). Vi oppfordrer på denne bakgrunn fylkesmennene til å samordne krav til overvåking i den grad dette ikke er gjort, gjerne i fellesprosjekter der hvor flere forurenser samme vannforekomst.

Overvann

Miljødirektoratet har gitt egen veiledning til fylkesmannen angående miljøgifter i overvann, og hvor overvåking og tiltak kan være aktuelt.

Veilederne til fylkesmannen angående miljøgifter i overvann:

- [Fylkesmannens myndighet for utslipp av forurenset overvann.](#)
- [Vurdering av tiltak for å hindre forurensing fra overvann.](#)

Sigevann/deponi

Krav til overvåking av deponier er forankret i [avfallsforskriften](#), og retningslinjer for hvordan forskriften skal følges finnes i: [Veileder om overvåking av sigevann fra avfallsdeponier TA-2077/2005](#).

Veilederen skisserer årlige overvåkingsprogram med et begrenset antall stoffer og et utvidet program hvert femte år. Parameterliste bør vurderes i forhold til vannforskriftens prioriterte stoffer og vannregionspesifikke stoffer. Dette vil være veldig lokal overvåking, og sammenliknet med industriutslipp vil det regnes som utslippskontroll, og neppe være interessant i sammenheng med den overvåkingen som dette skrivet omtaler.

Imidlertid skal det i tillegg settes opp et program for overvåking av resipienten oppstrøms og nedstrøms deponiet. Denne delen av programmet kan vurderes inn som en del av et større regionalt overvåkingsprogram.

Vannkraft

Miljøforvaltningen er tillagt myndighet til å utarbeide bestemmelser i henhold til konsesjonsvilkårene i vassdragskonsesjoner. Miljødirektoratet (tidligere Direktoratet for Naturforvaltning) fikk i 1973 delegert myndighet fra Miljøverndepartementet (nå Klima- og miljødepartementet) til å følge opp disse vilkårene. Med ikrafttreden av 1. januar 2006 (brev fra Miljøverndepartementet til fylkesmennene av 22. desember 2005), ble fylkesmannen delegert myndighet til å følge opp vilkårene knyttet til innlandsfisk, plante- og dyreliv, friluftsliv mm. Konsesjonsvilkår som berører anadrom laksefisk ligger fortsatt hos Miljødirektoratet.

Konsesjonsvilkårene gir mulighet til å pålegge både undersøkelser og overvåking og tiltak. Hjemmelen er nedfelt i vilkårene i det enkelte konsesjonsdokument. Det er viktig at disse mulighetene til kunnskapsinnhenting, som gjelder for konsesjoner gitt til både små og store kraftverk, benyttes. Pålegg om undersøkelser kan gjelde både direkte og indirekte virkninger av det aktuelle inngrepet og tiltaket, og hensikten skal være å innhente kunnskap for å avbøte skader eller ulemper for allmenne interesser. Vedrørende tiltak, så gjør vi oppmerksom på at [Norges vassdrag- og energidirektorat](#) (NVE) blant annet har myndighet knyttet til pålegg som gjelder terskler, biotopjusterende tiltak og opprensning. For mer informasjon knyttet til selve oppfølgingen av naturforvaltningsvilkårene og delegeringen av myndighet, viser vi til veileder ["Oppfølging av naturforvaltningsvilkår i regulerte vassdrag M-721/2017"](#) (pdf).

Den nye veilederen erstatter veilederen fra Direktoratet for naturforvaltning i 2005. Miljødirektoratet har gitt følgende kriterier til fylkesmannen for prioritering av arbeidet med oppfølging av naturforvaltningsvilkår i regulerte vassdrag:

- 1) De regjeringsgodkjente vannforvaltningsplanene, planenes vedlegg 3 (vassdrag med behov og hjemmel for å gjøre tiltak) primært, og vedlegg 2 (vassdrag med behov og hjemmel for å gjennomføre reguleringsspesifikke undersøkelser i forkant av revisjon) sekundært.
- 2) Vassdrag med spesielle verdier som storørret, relikte laks, langtvandrende fiskebestander, vassdrag med viktige bestander av trua arter (eks. elvemusling og ål), og vassdrag med stort restaureringspotensial.
- 3) Øvrige vassdrag med bestander av innlandsfisk inkludert vannuttak til andre formål enn vannkraft, samt naturtyper og friluftsliv.

Dersom eventuelle pålegg berører vassdrag eller vassdragsavsnitt hvor både fylkesmannen og Miljødirektoratet har påleggsmyndighet, skal ansvaret for oppfølging av vilkårene avklares med direktoratet.

NVE er påleggsmyndighet knyttet til blant annet hydrologiske målinger, vannføring, temperatur. Dialog med miljøtilsynet hos NVE anbefales dersom registrering og innsamling av slike data vurderes som viktig.

I mange tilfeller vil påleggene omhandle undersøkelser der eneste påvirkning er vannkraftutbygging. I noen tilfeller kan imidlertid reguleringspåvirkningen være vanskelig å identifisere fordi andre påvirkninger som masseuttak, redusert massetilførsel pga. elveforbygging og demninger, fjernet kantskog, forurensing m.m. kan også være av vesentlig størrelse. Da kan det være formålstjenlig med felles undersøkelser og overvåking av parametere som er dekkende for de ulike problemområdene. I slike tilfeller vil det det være naturlig at kostnadene ved prosjektet fordeles på de ulike påvirkerne.

Pålegg med hjemmel i forurensningsloven

Vannforskriften kan være en del av begrunnelsen, men aldri hjemmelsgrunnlaget for å gi et pålegg om overvåking. Følgende påleggshjemler i [forurensningsloven](#) er relevante:

- [§ 49](#) pålegg om å gi eksisterende opplysninger
- [§ 51](#) pålegg om undersøkelser
- ny tillatelse [§11](#), jf. [§16](#) (vilkår)
- endre tillatelse [§18](#)

En forutsetning for å kunne gi et individuelt pålegg om overvåking til en virksomhet begrunnet i vannforskriften er at virksomheten gjør eller setter i verk noe som fører til forurensning, eller det er grunn til å tro at den kan føre til forurensning, jf. Forurensningslovens [§ 51](#). Overvåkingen gjennomføres med begrunnelse i å:

- fastslå om og i hvilken grad virksomheten fører eller kan føre til forurensning
- klarlegge årsaken til eller virkningene av inntrådt forurensning
- kartlegge hvordan forurensningen skal motvirkes

Pålegget må stå i forhold til virksomhetens eventuelle mistenkte påvirkning. Med begrunnelse i vannforskriften skal formålet med overvåkingen være «*tiltaksrettet*».

Miljødirektoratet oppfordrer fylkesmannen til i utgangspunktet å bruke pålegg etter [§ 51](#) i forurensningsloven, der hvor dere er usikre på hvor stort bidrag virksomheten har. Det kan bli krevende og kanskje unødvendig arbeidstyngende å implementere overvåking i tillatelser, før vi vet mer om virksomhetens bidrag.

Når pålegg om overvåking gis oppfordrer Miljødirektoratet fylkesmannen til å tenke helhetlig:

- Hva er de viktigste kildene?

- Utgjør ett utslipp en vesentlig påvirkning på resipienten, eller er det summen av alle kildene som er avgjørende?

Vedlagt ligger eksempel fra Miljødirektoratet på varsel om pålegg om overvåking, og pålegg om overvåking, hvor vannforskriften er begrunnelsen.

- Vedlegg 2: Varsel om pålegg om overvåking og endringer i krav om vannovervåking, utarbeidet av Miljødirektoratet.
- Vedlegg 3: Pålegg om overvåking og endringer i krav om vannovervåking, utarbeidet av Miljødirektoratet.

Kommunenes rolle:

- Kommunens myndighet og plikter som forurensningsmyndighet er beskrevet på miljokommune.no. Særlig vil kommunens myndighet for landbruk etter [gjødselvareforskriften](#), og på [avløpsområdet](#), være relevante i sammenheng med vannforskriften.
- Når kommunen er forurensningsmyndighet, kan de bruke de samme hjemlene i forurensningsloven som fylkesmannen.

Fylkesmannen kan ikke pålegge kommunen å ta sitt sektoransvar for overvåking, men fylkesmannen kan være rådgiver, og påpeke hvilke viktig rolle kommunen har.

Vedlegg:

- Vedlegg 1: Kriterier for krav om vannovervåking
- Vedlegg 1 A: Vurderingsgrunnlag for utslipp til vann
- Vedlegg 1 B: Vurderingsskjema for krav om overvåking
- Vedlegg 2: Varsel om krav om vannovervåking og endringer i krav om vannovervåking
- Vedlegg 3: Krav om vannovervåking og endringer i krav om vannovervåking

Vedlegg 1 Kriterier for krav om vannovervåking

OBS! OBS! Alle punktene skal vurderes

Kriterier	Utdyping av kriterier
1. Har utslipp til vann	Ja – overvåking skal vurderes Nei – skal ikke ha krav om overvåking
2. Egenskaper til stoffene som slippes ut og størrelse på utslippene	Jamfør vedlegg 1. Vurderingsgrunnlag for utslipp til vann. Stoffer i kategori I – krav til overvåking uansett Stoffer i kategori II og III – overvåking ved utslipp over visse grenser
3. Utslipp til samme vannforekomst fra flere bedrifter (samlet belastning)	Selv om kriteriene over ikke tilsier overvåking, skal bedriftene ha krav om overvåking dersom de har: <ul style="list-style-type: none"> • utslipp som kan bidra negativt som del av en samlet belastning til resipienten eller • utslipp av komponenter som er årsak til at vannforekomsten er i risiko. <p>Dersom vi er i tvil, stiller vi krav om overvåking, pga. usikkerhet rundt tåleevne/resipientkapasitet ved utslipp fra flere.</p>
4. Har bedriftsinternt deponi	Bedrifter som har deponi i kategori 1: <i>Deponi for farlig avfall</i> eller kategori 2: <i>Deponi for ordinært avfall</i> , skal gjennomføre vannovervåking nedstrøms deponiet.
	For bedrifter som har deponi i kategori 3: <i>Deponi for inert avfall</i> , vurderer vi fra sak til sak om vi skal kreve vannovervåking nedstrøms deponiet.
5. Tilstand i vannforekomsten	Skal ha krav om overvåking dersom vannforekomsten oppfyller minst ett av disse kriteriene: <ul style="list-style-type: none"> • er i moderat eller dårlig økologisk tilstand eller • ikke har oppnådd god kjemisk tilstand både i og uten innblandingssonen eller • er i risiko for å ikke nå miljømålene <p>og tilstanden kan ha sammenheng med utslippet fra bedrifta, jamfør punkt 3.</p> <p>Dersom opplysninger om effekter av industriutslipp er mangelfulle, bør vi kreve overvåking.</p> <p>Selv om det er god kjemisk tilstand i vannforekomsten, skal det stilles krav om overvåking dersom utslippene kan ha negativ påvirkning.</p>
6. Påløst til kommunalt nett	Skal ha krav om overvåking dersom: <ul style="list-style-type: none"> • stoffene i vedlegg 1 er omfattet av tillatelsen • det er klar årsakssammenheng mellom utslippskomponent og at det bør overvåkes (ut i fra om det er spesielt farlig komponenter, store mengder og/eller svak/sårbar resipient) • utslippskomponenter kan være av betydning, men vil trolig ikke bli fanget opp av annen overvåking.

- Ved vesentlig endring av utslippsbildet ved en bedrift må det gjøres ny vurdering etter kriteriene, for å avgjøre om de skal ha krav om vannovervåking.
- Etter at bedriftene har gjennomført overvåking en gang, må vi vurdere intervall for hvor ofte de må gjenta denne. Hovedkravet i vannforskriften er at overvåkingsprogrammet skal gjennomføres tre år, og deretter kan det vurderes intervall for nye undersøkelser. Arbeidsgruppa foreslår at vi avventer denne diskusjonen til vi begynner å få inn overvåkingsresultater og ser "hvor landet ligger".
- Arbeidsgruppa anbefaler at arbeidet med å stille krav om overvåking også følges opp overfor fylkesmennene og kommunene, slik at de følger opp med tilsvarende krav overfor de virksomhetene de følger opp (for eksempel delegert industri, kommunale renseanlegg, osv.).

Vedlegg 1 A. Vurderingsgrunnlag for utslipp til vann

Vedlegg 1 B. Vurderingsskjema for krav om overvåking

Vedlegg 1 A. Vurderingsgrunnlag for utslipp til vann

KATEGORI I: Stoffer som ved utslipp alltid gir krav om overvåking ¹⁾	Står på liste: NP ²⁾ = nasjonalt prioriterte miljøgifter, VF ³⁾ = vannforskriften
Metaller:	
Kadmium	VF, NP
Kvikksølv	VF, NP
Krom VI	NP
Bly	NP
Nikkel og nikkelforbindelser	
Organiske miljøgifter:	
Bromerte flammehemmere (Penta-BDE, Okta-BDE, Dekka-BDE, HCBCDD og TBBPA)	VF, NP
1,2 Dikloretan	VF, NP
Klorerte dioksiner og furaner	VF, NP
Heksaklorbenzen	VF, NP
Kortkjedete klorparafiner	VF, NP
Mellomkjedete klorparafiner	NP
Pentaklorfenol	VF, NP
Polyklorete bifenyler (PCB)	NP
Triklorbenzen	VF, NP
PFAS	VF, NP
Benzo(a)pyren	VF, NP
Tinnorganiske forbindelser	VF, NP
Antracen	VF
Heksaklorbutadien	VF
Heksaklorsykloheksan	VF, NP
Nonylfenol	VF, NP
Pentaklorbenzen	VF
Bisfenol A	NP

- 1) Dersom utslippsmengde er beregnet på bakgrunn av verdier under/rundt deteksjonsgrensa, må saksbehandler bruke skjønn i vurderingen av om det skal kreves overvåking.
- 2) NP – nasjonalt prioriterte miljøgifter, jamfør vedlegg 1 til tillatelsen
- 3) VF – vannforskriften, vedlegg VIII

Vurderingsskjema for krav om overvåking

Sett inn navn på bedriften				
Saksbehandler	Fyll inn			
Arkivreferanse.	Fyll inn			
Har bedriften utslipp til vann?	Fyll inn.			
Hvilke komponenter har bedriften utslipp av og hvor stort er utslippet? (gjelder utslipp til vann fra prosessen, inkludert temperaturendring kjølevann)	Komponenter og grenseverdier i tillatelsen		Rapporterte utslipp fra egenkontrollrapport for 2012	
	Komponent	Grenseverdi	Komponent	Årlig mengde
	Fyll inn	Fyll inn	Fyll inn	Fyll inn (merk med * hvis det. grense er rapportert)
Hvilken vannforekomst har bedriften utslipp til?	Fyll inn (navn og nummer)			
Har bedriften krav til vannovervåking fra før?	Fyll inn			
Har bedriften påslipp på kommunalt nett?	Fyll inn			
Har bedriften drift? Hvis nei, er bedriften i en nedleggingsprosess?	Fyll inn (forklar)			
Har bedriften eget deponi? Hvis ja, er dette i drift?	Fyll inn (land/sjø)			
Hvilke komponenter har deponiet utslipp av og hvor stort er utslippet?	Komponent		Årlig mengde	
	Fyll inn		Fyll inn	
Kommentar	Fyll inn hvis andre relevante opplysninger			

Utslippskomponenter	
Har bedriften utslipp av kategori 1 stoffer?	
Har bedriften utslipp av kategori 2 stoffer over grenseverdier for resipient i risiko?	
Har bedriften utslipp av kategori 3 stoffer?	
Resipientvurdering	
Tilstand i resipienten	
Samlet belastning	
Hvis resipient i risiko – vurdering av kategori 2 og 3 stoffer	
Skal bedriften ha overvåking?	Begrunnelse

Vedlegg 2: Varsel om krav om vannovervåking / endringer i krav om vannovervåking

Oslo, 08.04.2014

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2014/3431

Saksbehandler:

Varsel om krav om vannovervåking / endringer i krav om vannovervåking

Gjelder landbasert industri med tillatelse fra Miljødirektoratet.

Nye krav til overvåking i vannforskriften gjør at vi, som sektormyndighet, stiller mer detaljerte krav til overvåking av hvilken påvirkning industribedriftene har i vannforekomsten. En del bedrifter som tidligere ikke har fått krav om overvåking, vil nå få det.

Miljødirektoratet vil sikre lik behandling av bedriftene når det gjelder hvem som skal ha krav om vannovervåking. Vi har vurdert alle bedriftene med tillatelse fra oss opp mot vannforskriftens bestemmelser og bedriftens utslipp til vann. De bedriftene som mottar dette varselet oppfyller etter vår vurdering forutsetningene for å iverksette overvåking. Dere mottar herved varsel om krav til vannovervåking i vannforekomsten dere har utslipp til. Overvåkingsprogrammet skal være på plass innen 01.03.2015.

Eventuelle kommentarer til varselet bes sendt oss innen 05.05.2014.

Bakgrunn og begrunnelse

Innen 2015 skal det utarbeides regionale vannforvaltningsplaner med forslag til tiltak for å oppnå målet om minst god økologisk og god kjemisk tilstand i elver, innsjøer, grunnvann og kystvann. Planene skal revideres jevnlig. For å avgjøre om det er behov for å gjennomføre tiltak for å oppnå målene om god tilstand, må det skaffes data om dagens tilstand i vannforekomstene gjennom overvåking. Likeledes, når tiltak er gjennomført, må det overvåkes for å undersøke om tiltakene har fått forventet effekt. Overvåkings hovedmål er å fastsette dagens tilstand og se på avstand mellom tilstand og miljømål. Etter hvert vil det foreligge nok data for å se mulige trender.

Resultatene fra overvåkingen, sammen med måling/beregning av utslipp/tilførsler, vil gi grunnlag for å vurdere mulige tiltak for å nå målet om god tilstand, og hvem som må iverksette tiltak.

Nye krav til overvåking i vannforskriften, jf. vannforskriften § 18 og vedlegg V, pkt. 1.3, gjør at vi nå stiller krav om vannovervåking i vannforekomstene bedriften har utslipp til, og nedstrøms aktive deponier, for å følge med på hvilken belastning utslippene gir på vannforekomstene.

En mer systematisk tilnærming enn tidligere, vil sikre en likebehandling av bedrifter med sammenlignbare påvirkninger og resipientforhold. Etter hvert vil vi også få bedre kunnskap

om utviklingen i vannforekomstene. Miljødirektoratet har derfor utarbeidet momenter som skal vurderes for å avgjøre når vi skal stille krav om vannovervåking, og ut fra disse momentene kommet fram til hvilke bedrifter som skal ha krav om overvåking. Momentene tar blant annet utgangspunkt i hvilke stoffer som slippes ut fra bedriftene, egenskapene til disse stoffene, tilstand, risiko samt samlet belastning i vannforekomsten. Momentene for vurderingen er gitt i vedlegg til dette brevet.

Det er viktig at byrdefordelingen mellom ulike påvirkere/sektorer fordeles rimelig likt når det gjelder overvåkingskrav. Påvirkninger fra kommunalt avløp, vannkraft og oppdrett vurderes derfor nå av Miljødirektoratet, med tanke på økt grad av overvåking. Statens landbruksforvaltning og miljømyndighetene (tidligere Klif) har også sendt forslag til sine respektive departementer om overvåking av landbrukspåvirkede vannforekomster med en kostnad på 42 mill. årlig.

Overvåkingsprogrammet

Hvem som får varselet om overvåking

Dette varselet sendes til bedrifter som: påvirker eller har påvirket vannforekomsten eller har sigevannsutslipp fra deponier for ordinært avfall eller farlig avfall, og som etter en vurdering av momentene i vedlegg til dette brevet skal ha krav om overvåking.

En rekke bedrifter har et eksisterende overvåkingsprogram for vannforekomsten. I mange tilfeller har dette eksistert i samme form i mange år, men er kanskje ikke alltid tilpasset kravene i vannforskriften.

Enkelte bedrifter er allerede i gang med vannovervåking i tråd med vannforskriften og har fastsatt overvåkingsprogram for en viss periode. Vi ønsker at disse bedriftene fullfører det programmet de har igangsatt. Når programmet er fullført, vil vi ha ny dialog med disse bedriftene om videre overvåking. Disse bedriftene vil likevel få kravet til overvåking nå, slik at alle de utvalgte bedriftene har likelydende krav.

For bedrifter som har tillatelse til utslipp til vann, men som faktisk ikke har slike utslipp per i dag, gjelder kravet om overvåking først når bedriften har utslipp til vann. Vi ber om at disse bedriftene gjør Miljødirektoratet oppmerksom på at de ikke har utslipp til vann per d.d, og at de varsler oss når de iverksetter slik drift, slik at fristene i kravet blir justert.

Bedrifter som ikke får overvåkingskrav nå, vil kunne få dette kravet dersom utslippet endres vesentlig.

Innhold i overvåkingsprogrammet

På <http://vannportalen.no> ligger to relevante veiledere, "02:2013 Klassifisering av miljøtilstand i vann" og "02:09 Overvåking av miljøtilstand i vann". En eksempelsamling for overvåking i vann for fem bransjer (M 74/2013) gir enkel veiledning for hvordan et overvåkingsprogram kan settes opp. Den kan også være til hjelp for andre enn de fem bransjene som er med, som eksempler.

Vi legger opp til en tett dialog med hver enkelt bedrift om overvåkingsprogrammet og hvordan dette må utformes for å oppfylle kravene i vannforskriften. For å ivareta dette har vi stilt krav om at dere oversender overvåkingsprogrammet til Miljødirektoratet for eventuelle merknader knyttet til hvilke elementer som skal overvåkes og frekvensen/intervall i prøvetakingen, før overvåking iverksettes.

Bedriftene skal overvåke i vannforekomstene, for å følge med på hvilken påvirkning de har. De fleste bedriftene må gjennomføre rullerende overvåking, og intervallet for overvåking vurderes fra sak til sak. Etter at bedriftene har gjennomført overvåking en gang, vil vi vurdere intervall for videre overvåking. Kravet om overvåking innebærer således rullerende overvåking. For noen få bedrifter kan det være aktuelt å ikke gå videre med overvåkingen, men dette vil avklares når resultatet foreligger.

Samarbeid med andre om overvåking

Fylkesmannen har fått i oppdrag å lage regionale overvåkingsprogrammer hvor blant annet bedrifter, havner, landbruk og andre som påvirker, skal inkluderes. Det er naturlig at den enkelte bedrifts overvåkingsprogram inkluderes i det regionale programmet. De regionale programmene skal være iverksatt innen 01.05.2015.

Miljødirektoratet ser det som svært positivt dersom den enkelte bedrift finner det hensiktsmessig å samarbeide med andre bedrifter, kommuner eller andre sektorer som har utslipp til samme vannforekomster, om overvåkingsprogram og analyser. Dette kan også være kostnadsbesparende for bedriftene. Dersom bedriften ønsker et samarbeid, kan fylkesmannen kontaktes for å etablere et slikt samarbeid. Det er likevel Miljødirektoratet bedriften skal ha dialog med om innholdet i det enkelte program.

Det er viktig å se helheten, og vurdere alle påvirkninger til vannforekomsten. I enkelte vannforekomster vil det være påvirkning fra mange forskjellige kilder. Dette kravet om vannovervåking rettes til de bedriftene som vi er myndighet for. Påvirkning fra andre kilder må også følges opp med krav om overvåking. Miljømyndighetene vil uansett vurdere resultatene samlet.

Fylkesmannen vil få anledning til å komme med innspill til overvåkingsprogrammene fra bedriftene for å ivareta koordineringen med de regionale programmene.

Varsel om nye krav og endrede krav

Miljødirektoratet varslar i henhold til forvaltningsloven § 16 at vi vil vedta nye/endrede krav til overvåking i medhold av forurensningsloven § 18 første ledd nr. 6.

For bedrifter som allerede har krav til overvåking, vil krav om vannovervåking som følger nedenfor erstatte gjeldende krav i tillatelsen til overvåking. Det nye kravet vil gjelde fra vedtak treffes. Kravteksten vil bli innarbeidet i tillatelsesdokumentet ved neste endring.

For bedrifter som ikke har krav om overvåking i tillatelsen, vil kravet som følger nedenfor gjelde fra vedtak treffes, og kravteksten vil innarbeides i tillatelsesdokumentet ved neste endring.

Kravet til overvåking vil lyde som følger:

Overvåking i vannforekomsten og rapportering til Miljødirektoratet

Bedriften skal overvåke hvordan utslipp fra virksomheten påvirker økologisk og/eller kjemisk tilstand i vannforekomsten. Det skal gjennomføres rullerende overvåking, hvor intervallet for overvåking fastsettes etter at bedriften har gjennomført overvåking en gang.

Overvåkingen skal gjennomføres etter vannforskriftens bestemmelser. Overvåkingen skal belyse påvirkning fra pågående og tidligere utslipp fra bedriften. Påvirkning av utslipp fra aktive deponier skal også overvåkes. Overvåkingen skal belyse bedriftens bidrag til samlet tilstand i vannforekomsten.

Det skal overvåkes på følgende elementer, dersom det er relevant:

1. Overvåking av **økologisk tilstand** (ved utslipp av organisk stoff, næringssalter, suspendert stoff, forsurende stoffer, giftige metall, eks kobber) skal omfatte kartlegging av plante- og dyresamfunnet (biologiske kvalitetselementer), dvs artssammensetning og mengde på samfunnsnivå. I tillegg skal relevante kjemiske parametere og fysisk- kjemiske støtteelementer overvåkes.

Hvis det er en type påvirkning (eutrofipåvirkende, oksygenforbrukende, forsurende/alkaliserende eller nedslammende) så skal dere finne det mest følsomme kvalitetselementet (planteplankton, fastsittende planter, bunndyr eller fisk). Hvis det er flere enn en type påvirkning, må dere sannsynligvis måle på flere biologiske kvalitetselementer.

Fysisk -kjemiske støtteelementer er de stoffene som påvirker økologisk tilstand som nevnt foran. Disse skal dere måle direkte i vannfasen. Fysisk-kjemiske støtteelementer dekker også blant annet temperatur, oksygenforhold, ledningsevne etc, jamfør vannforskriftens vedlegg V.

Dersom bedriften har utslipp av miljøgifter (såkalte vannregionspesifikke stoffer) eksempelvis kobber, krom, sink, PCB, som ikke er på listen over de EU-prioriterte stoffene oppført i vannforskriften vedlegg VIII (45 prioriterte miljøgifter), skal dere i forbindelse med økologisk tilstand utføre målinger av disse. Avhengig av stoff skal dere måle dette i vannfasen, biota eller i sediment.

2. Overvåking av **kjemisk tilstand** skal omfatte innhold/konsentrasjoner av EU prioriterte stoffer (jf. vannforskriften vedlegg VIII) som bedriften har eller kan ha utslipp av og som kan ha miljømessig betydning. Stoffene skal måles i vann, biota og/eller sedimenter.

Overvåkingen skal gjennomføres av uavhengig fagekspertise, og følge anbefalinger gitt i overvåkingsveileder til vannforskriften (veileder 02-2009 "Overvåkning av miljøtilstanden i vann"). Plassering av prøvetakingspunkter og begrunnelse for plassering, hvilke stoffer som vil bli analysert samt intervall for prøvetaking skal beskrives i programmet. Hvordan og i hvilke medier (biota, sedimenter etc.) undersøkelsen vil bli gjennomført, skal også begrunnes.

Data som fremskaffes ved vannovervåking, inklusiv sediment og biota, skal registreres i databasen Vannmiljø (<http://vannmiljo.miljodirektoratet.no/>). Data rapporteres på Vannmiljø's importformat; <http://vannmiljokoder.miljodirektoratet.no> . Her finnes importmal og oversikt over hvilken informasjon som skal registreres i henhold til Vannmiljø's kodeverk.

Krav	Frist
Oversende forslag til program for vannovervåking til Miljødirektoratet for eventuelle merknader	01.10.2014

<i>Ha overvåkingsprogram på plass</i>	<i>01.03.2015</i>
<i>Ha gjennomført overvåkingsprogrammet</i>	<i>31.12.2015</i>
<i>Oversende resultatene fra overvåkingen til Miljødirektoratet</i>	<i>01.03.2016</i>

Når resultater fra overvåkingen for 2015 foreligger, skal det vurderes hyppighet/intervall for videre overvåking. Denne vurderingen skal sendes Miljødirektoratet sammen med resultatene fra overvåkingen.

Alle bedrifter får nå likelydende krav til overvåking. Overvåkingen skal imidlertid spesifiseres i overvåkingsprogrammet. Det vil derfor ikke være relevant for alle bedriftene å overvåke på alle elementene i kravet, for eksempel overvåking på kjemisk tilstand, jf. kravet om at det skal overvåkes på elementene som er relevante. Enkelte bedrifter er allerede i gang med vannovervåking i tråd med vannforskriften og har fastsatt overvåkingsprogram over en viss periode. Disse bedriftene vil likevel få kravet til overvåking nå, slik at alle de utvalgte bedriftene har likelydende krav.

Dersom det er noe dere lurer på i dette brevet, så ta kontakt med saksbehandleren deres i Miljødirektoratet for avklaringer.

Eventuelle kommentarer til varselet bes sendt oss innen 05.05.2014. Vi ber om at innspill til kravet begrunnes og gjerne med forslag til alternativer.

Hilsen
Miljødirektoratet

Vedlegg

1 Momenter for vurdering av hvilke bedrifter som skal få krav om vannovervåking

Kopi til NI

Vedlegg 3 Krav om vannovervåking / endringer i krav om vannovervåking

Krav om vannovervåking / endringer i krav om vannovervåking

Gjelder landbasert industri med tillatelse fra Miljødirektoratet

Nye krav til overvåking i vannforskriften gjør at vi, som sektormyndighet, stiller mer detaljerte krav til overvåking av hvilken påvirkning industribedriftene har på plante-/dyresamfunn og kjemiske forhold i vannforekomsten. Kravene om overvåking rettes også til en del bedrifter som tidligere ikke har hatt krav om overvåking.

Miljødirektoratet vil sikre lik behandling av bedriftene, ved sammenlignbare utslipps- og resipientforhold, når det gjelder hvem som skal ha krav om vannovervåking. Vi har vurdert utslippet til vann fra alle bedrifter med tillatelse fra oss ut fra bestemte momenter. De bedriftene som mottar dette kravet oppfyller etter vår vurdering forutsetningene for å få krav om overvåking. Dere mottar herved krav til vannovervåking i vannforekomstene dere har utslipp til. Frist for å oversende forslag til program for vannovervåking er 01.10.2014. Overvåkingsprogrammet skal være på plass innen 01.03.2015.

Varsel om krav om vannovervåking / endringer i krav om vannovervåking ble sendt bedriftene 08.04.2014. Vi mottok 10 innspill til varselet.

Vedtaket om krav til overvåking kan påklages innen tre uker.

Bakgrunn og begrunnelse

Innen 2015 skal det utarbeides regionale vannforvaltningsplaner med forslag til tiltak for å oppnå målet om minst god økologisk og god kjemisk tilstand i elver, innsjøer, grunnvann og kystvann. Planene skal revideres jevnlig. For å avgjøre om det er behov for å gjennomføre tiltak for å oppnå målene om god tilstand, må det framskaffes data gjennom overvåking om dagens tilstand for plante-/dyresamfunn og kjemiske forhold i vannforekomstene. Overvåkingsens hovedmål er å fastsette dagens tilstand og se på avstand mellom tilstand og miljømål. Likeledes, når tiltak er gjennomført, er det viktig å overvåke for å undersøke om tiltakene har fått forventet effekt. Etter hvert vil det også foreligge nok data for å se mulige trender i nivåene.

Resultatene fra overvåkingen, sammen med måling/beregning av utslipp/tilførsler, vil gi grunnlag for å vurdere mulige tiltak for å nå målet om god tilstand, og hvem som må iverksette tiltak.

Nye krav til overvåking i vannforskriften, jf. vannforskriften § 18 og vedlegg V, pkt. 1.3, gjør at vi nå stiller krav om vannovervåking i vannforekomstene bedriften har utslipp til, og nedstrøms aktive deponier, for å følge med på hvilken belastning utslippene har på vannforekomstene.

En mer systematisk tilnærming enn tidligere vil sikre en likebehandling av bedrifter med sammenlignbare påvirkninger og resipientforhold. Miljødirektoratet har derfor utarbeidet momenter som skal vurderes for å avgjøre når vi skal stille krav om vannovervåking, og ut fra disse momentene kommet fram til hvilke bedrifter som skal ha krav om overvåking. Momentene tar blant annet utgangspunkt i hvilke stoffer som slippes ut fra bedriftene, egenskapene til disse stoffene,

tilstand, risiko samt samlet belastning i vannforekomsten. Momentene for vurderingen er gitt i vedlegg til dette brevet.

Overvåkingsprogrammet

Hvem som får kravet om overvåking

Kravene sendes til bedrifter som påvirker eller har påvirket vannforekomsten eller har sigevannsutslipp fra deponier for ordinært avfall eller farlig avfall, og som etter en vurdering av momentene i vedlegg til dette brevet skal ha krav om overvåking.

En rekke bedrifter har et eksisterende overvåkingsprogram for vannforekomsten. I mange tilfeller har dette eksistert i samme form i mange år, men er kanskje ikke helt tilpasset kravene i vannforskriften.

Enkelte bedrifter er allerede i gang med vannovervåking i tråd med vannforskriften og har fastsatt overvåkingsprogram for en viss periode. Vi ønsker at disse bedriftene fullfører det programmet de har igangsatt. Når programmet er fullført, vil vi ha ny dialog med disse bedriftene om videre overvåking. Disse bedriftene vil likevel få kravene til overvåking nå, slik at alle de utvalgte bedriftene har likelydende krav.

For bedrifter som har tillatelse til utslipp til vann, men som ikke har slike utslipp per i dag, gjelder kravene om overvåking først når bedriften har utslipp til vann. Vi ber om at disse bedriftene gjør Miljødirektoratet oppmerksom på at de ikke har utslipp til vann per d.d, og at de varsler oss når de iverksetter slik drift, slik at fristene i kravet blir justert.

Bedrifter som ikke får overvåkingskrav nå, vil kunne få disse kravene senere dersom for eksempel utslippet endres vesentlig.

Innhold i overvåkingsprogrammet

På <http://vannportalen.no> ligger to relevante veiledere, "02:2013 Klassifisering av miljøtilstand i vann" og "02:09 Overvåking av miljøtilstand i vann". En eksempelsamling for overvåking i vann for fem bransjer (M 74/2013 Eksempelsamling) gir enkel veiledning for hvordan et overvåkingsprogram kan settes opp. Den kan også være til hjelp for andre enn de fem bransjene som er med, som eksempler.

Vi legger opp til en tett dialog med hver enkelt bedrift om overvåkingsprogrammet og hvordan dette må utformes for å oppfylle kravene i vannforskriften. For å ivareta dette har vi stilt krav om at dere oversender overvåkingsprogrammet til Miljødirektoratet for eventuelle merknader knyttet til hvilke elementer som skal overvåkes og frekvensen/intervall i prøvetakingen, før overvåkingen iverksettes. Det er Miljødirektoratet bedriften skal ha dialog med om innholdet i det enkelte program.

Bedriftene skal overvåke i vannforekomstene, for å følge med på hvilken påvirkning de har på plante- / dyresamfunn og kjemiske forhold i vannforekomsten. De fleste bedriftene må gjennomføre rullerende overvåking, og intervallet for overvåking vurderes fra sak til sak. Etter at bedriftene har gjennomført overvåking en gang, vil vi vurdere intervall for videre overvåking. Kravene om overvåking innebærer således rullerende overvåking. For noen få bedrifter kan det være aktuelt å

ikke gå videre med overvåkingen, men dette vil avklares når resultatet fra første overvåking foreligger.

Vi vil også presisere at det er viktig å skille mellom kravet om vannovervåking og kravet om utslippskontroll/måleprogram i tillatelsen. Vannovervåking skal gjennomføres for å belyse hvilken påvirkning utslippene har i vannforekomsten, mens utslippskontroll skal gjennomføres for å ha oversikt over mengde og type utslipp fra en bedrift.

Samarbeid med andre om overvåking

Det er viktig å se helheten, og vurdere alle påvirkninger til vannforekomsten. I enkelte vannforekomster vil det være påvirkning fra mange forskjellige kilder. Kravene om vannovervåking rettes til de bedriftene som vi er myndighet for. Påvirkning fra andre kilder må også følges opp med krav om overvåking. Miljømyndighetene vil uansett vurdere resultatene samlet.

Fylkesmannen har fått i oppdrag å lage regionale overvåkingsprogrammer hvor blant annet bedrifter, havner, landbruk og andre som påvirker, skal inkluderes. Det kan være naturlig at den enkelte bedrifts overvåkingsprogram inkluderes i det regionale programmet. De regionale programmene skal være iverksatt innen 01.05.2015.

Fylkesmannen vil få anledning til å komme med innspill til overvåkingsprogrammene fra bedriftene for å ivareta koordineringen med de regionale programmene.

Innkomne kommentarer til varselet og våre vurderinger

Varsel om krav om vannovervåking / endringer i krav om vannovervåking ble sendt bedriftene i henhold til vedlagte adresseliste 08.04.2014. Vi har fått skriftlige kommentarer til varselet fra Finnmark Gjenvinning AS, Franzefoss Gjenvinning AS, Unger Fabrikker AS, Halliburton, Weber Leca Rælingen, Chemring Nobel AS, Gudbrandsdalens Uldvarefabrik AS, Raufoss Eiendomsforvaltning AS, Miljøservice Vest AS og ADDCON Nordic AS.

Innspillene er ikke av en slik karakter at vi ser behov for å tilpasse kravbrevet spesifikt til de enkelte bedrifter, men velger å sende likelydende brev til de fleste bedriftene. Kun et fåtall bedrifter vil få separate brev.

Vi har oppsummert hvilke innspill vi har fått på varselet og våre svar;

Størrelsen på utslippene

Flere av bedriftene har gitt innspill om at de har minimale utslipp til vannforekomsten, sammenlignet med andre aktører som har utslipp til samme resipient. De påpeker at nivåene er så lave at de ikke bidrar målbart til en samlet belastning i vannforekomsten. Enkelte påpeker også at utslippet ikke er av en slik størrelse at det kan føre til fare for akutt eller stor miljøskade.

Miljødirektoratet har gjort et grundig arbeid i å utarbeide momenter for hva som utløser overvåking. Både utslippets størrelse, utslippets farlighetsgrad og resipientforhold tas inn i denne vurderingen. Det at en bedrift har betydelig mindre utslipp av en komponent enn andre aktører, fritar ikke fra kravet om overvåking så lenge denne komponenten gjør at vannforekomsten er i risiko. Dette innebærer at disse bedriftene da får kravet, selv om de har et lite utslipp i forhold til totalt utslipp av denne komponenten i vannforekomsten.

Det at en bedrift ikke bidrar målbart til en samlet belastning i vannforekomsten, fritar ikke fra kravet om vannovervåking. Men der det er flere aktører som har samme type utslipp til samme resipient, anbefaler vi at dere samarbeider om overvåking. På den måten vil belastningen i resipienten bli overvåket på en måte som medfører minst mulig utgifter for aktørene.

Vannovervåkingen skal gjennomføres for å belyse tilstanden i vannforekomsten som skyldes regulære utslipp/påvirkninger. Om utslippet kan føre til fare for akutt eller stor miljøskade i vannforekomsten, er således ikke et kriterium for om det er stilt krav om vannovervåking.

Oppfølging av bedriftene

Flere av bedriftene har bedt om møter med Miljødirektoratet, for å få forklart hvorfor bedriftene har fått kravet om overvåking, hva som ligger i kravene i vannforskriften og hvordan dette kan løses på en hensiktsmessig måte. Vi har også fått spørsmål om hvilke konsulenter som kan benyttes i arbeidet med vannovervåking.

Miljødirektoratet er i gang med å gjennomføre møter med bedriftene. For enkelte bedrifter tar vi en gjennomgang av hvorfor akkurat den bedriften har fått kravet. I tillegg er det viktig at vi får formidlet hvordan overvåkingen kan legges opp og hvordan bedrifter med utslipp til samme vannforekomster kan samarbeide.

Vi har valgt å sende ut vedtaket selv om vi ikke har fått gjennomført møter med alle bedriftene som har bedt om det. Dersom vi skal klare å overholde fristen som er satt ved gjennomføringen av vanddirektivet, om at alle programmene skal være i drift innen 01.05.2015, må vi holde den framdriftsplanen som er lagt.

Miljødirektoratet har ikke anledning til å anbefale hvilke konsulenter som kan benyttes i arbeidet med utarbeidelse og gjennomføring av overvåkingsprogrammer. Vi anbefaler at bedriftene kommer i gang med arbeidet med overvåkingsprogrammet så raskt som mulig.

Ikke utslipp til vann i dag

Enkelte bedrifter som har utslipp til vann regulert i tillatelsen, har gitt oss tilbakemelding om at de ikke har utslipp til vann per dags dato, og at de antar at kravet om vannovervåking i vannforekomsten dermed utsettes.

Disse bedriftene vil få kravet om vannovervåking, men kravet gjelder først når bedriften har utslipp til vann. Tidsfristene vil stå uendret i vedtaket, men saksbehandler for bedriften her i Miljødirektoratet vil ha individuell oppfølging av disse bedriftene. I disse sakene vil det bli avtalt egne tidsfrister.

Vi ber om at de bedriftene som ikke allerede har gjort Miljødirektoratet oppmerksom på dette forholdet, gir oss beskjed om at de ikke har utslipp til vann per dags dato, og at de varsler oss når de iverksetter slik drift, slik at fristene i kravet blir justert.

Organisering og fylkesmannens rolle

Enkelte bedrifter etterlyser en avklaring av hvilken rolle Fylkesmannen har og hvordan bedriftene skal få informasjon om den overvåkingen som gjennomføres i vannregionen. Likeledes om varsel/krav til de bedriftene som Fylkesmannen er myndighet for burde koordineres med Miljødirektoratets krav.

Fylkesmennene har fått det faglige ansvaret for å utarbeide regionale overvåkingsprogram på tvers av ulike sektorer og påvirkninger. Dersom bedriftene ønsker et samarbeid med andre om overvåkingsprogrammet, eller ønsker mer informasjon om fylkets arbeid med regionale overvåkingsprogram, kan Fylkesmannen kontaktes for å etablere et slikt samarbeid og utveksling av informasjon om arbeidet i regionen. Fylkesmannen vil ha en god oversikt over den overvåkingen som er planlagt i de forskjellige vannforekomstene. Det vil ikke være praktisk mulig for Miljødirektoratet og Fylkesmannen å ha felles kontaktperson overfor bedriftene i en region, men vi vil bestrebe å ha så god dialog som mulig med Fylkesmannen om de sakene som vi følger opp.

Miljødirektoratet ser det som svært positivt dersom den enkelte bedrift finner det hensiktsmessig å samarbeide med andre bedrifter, kommuner eller andre sektorer som har utslipp til samme vannforekomster, om overvåkingsprogram og analyser. Dette kan også være kostnadsbesparende for bedriftene.

Miljødirektoratet ser at bedriftene har et poeng når de påpeker at alle bedriftene, også de som Fylkesmannen er myndighet for, burde fått felles krav om overvåking. Fylkesmannen vil følge opp overfor sine bedrifter.

Forholdet til andre sektorer

Det påpekes i flere av tilbakemeldingene at andre sektorer / kilder også må delta i den tiltaksrettede overvåkingen, slik at det blir en rettferdig byrdefordeling.

Miljødirektoratet vil påpeke at det er et bærende prinsipp at forurensere skal betale for den tiltaksorienterte overvåkingen. Miljøforvaltningen har også fokus på at byrdefordelingen mellom ulike påvirkere/sektorer skal fordeles rimelig likt når det gjelder overvåkingskrav. Mange kommuner har bidratt betydelig til tiltaksorientert overvåking. Påvirkninger fra kommunalt avløp, vannkraft og oppdrett vurderes også nå av Miljødirektoratet, med tanke på økt grad av overvåking. Statens landbruksforvaltning og miljømyndighetene (tidligere Klif) har også sendt forslag til sine respektive departementer om overvåking av landbrukspåvirkede vannforekomster med en kostnad på 42 mill. årlig. Fylkesmennene disponerer allikevel i størrelsesorden 15 mill kr pr år for å støtte den regionale overvåkingen.

Nye krav og endrede krav til vannovervåking

Miljødirektoratet vedtar nye/endrede krav til overvåking i medhold av forurensningsloven § 18 første ledd nr. 6.

For bedrifter som allerede har krav til overvåking, vil krav om vannovervåking som følger nedenfor erstatte gjeldende krav i tillatelsen til overvåking. De nye kravene vil gjelde fra vedtak treffes (fra dags dato). Kravteksten vil bli innarbeidet i tillatelsesdokumentet ved neste endring.

For bedrifter som ikke har krav om overvåking i tillatelsen, vil kravene som følger nedenfor gjelde fra vedtak treffes (fra dags dato), og kravteksten vil innarbeides i tillatelsesdokumentet ved neste endring.

Kravene til overvåking er:

Overvåking i vannforekomsten og rapportering til Miljødirektoratet

Bedriften skal overvåke hvordan utslipp fra virksomheten påvirker økologisk og/eller kjemisk tilstand i vannforekomsten. Det skal gjennomføres rullerende overvåking, hvor intervallet for overvåking fastsettes etter at bedriften har gjennomført overvåking en gang.

Overvåkingen skal gjennomføres etter vannforskriftens bestemmelser. Overvåkingen skal belyse påvirkning fra pågående og tidligere utslipp fra bedriften. Påvirkning av utslipp fra aktive deponier skal også overvåkes. Overvåkingen skal belyse bedriftens bidrag til samlet tilstand i vannforekomsten.

Det skal overvåkes på følgende elementer, dersom det er relevant:

1. *Overvåking av **økologisk tilstand** (ved utslipp av organisk stoff, næringssalter, suspendert stoff, forsurende stoffer, giftige metaller, for eksempel kobber) skal omfatte kartlegging av plante- og dyresamfunnet (biologiske kvalitetselementer), dvs artssammensetning og mengde på samfunnsnivå. I tillegg skal relevante kjemiske parametere og fysisk- kjemiske støtteelementer overvåkes.*

Hvis det er en type påvirkning (eutrofipåvirkende, oksygenforbrukende, forsurende/alkaliserende eller nedslammende) så skal dere finne det mest følsomme kvalitetselementet (planteplankton, fastsittende planter, bunndyr eller fisk). Hvis det er flere enn en type påvirkning, må dere sannsynligvis måle på flere biologiske kvalitetselementer.

Fysisk -kjemiske støtteelementer er de stoffene som påvirker økologisk tilstand som nevnt foran. Disse skal dere måle direkte i vannfasen. Fysisk-kjemiske støtteelementer dekker også blant annet temperatur, oksygenforhold, ledningsevne etc, jamfør vannforskriftens vedlegg V.

Dersom bedriften har utslipp av miljøgifter (såkalte vannregionspesifikke stoffer) eksempelvis kobber, krom, sink, PCB, som ikke er på listen over de EU-prioriterte stoffene oppført i vannforskriften vedlegg VIII (45 prioriterte miljøgifter), skal dere i forbindelse med økologisk tilstand utføre målinger av de stoffene dere har utslipp av. Avhengig av stoff skal dere måle dette i vannfasen, biota og/eller i sediment.

2. *Overvåking av **kjemisk tilstand** skal omfatte innhold/konsentrasjoner av EU prioriterte stoffer (jf. vannforskriften vedlegg VIII (45 prioriterte miljøgifter)) som bedriften har eller kan ha utslipp av og*

som kan ha miljømessig betydning. Stoffene dere har utslipp av skal måles i vann, biota og/eller sedimenter.

Overvåkingsprogrammet skal utarbeides i samarbeid med nødvendig fagekspertise, og overvåkingen skal også gjennomføres av uavhengig fagekspertise. Den skal følge anbefalinger gitt i overvåkingsveileder til vannforskriften (veileder 02:2009 "Overvåkning av miljøtilstand i vann"). Plassering av prøvetakingspunkter og begrunnelse for plassering, hvilke stoffer som vil bli analysert samt intervall for prøvetaking skal beskrives i programmet. Hvordan og i hvilke medier (biota, sedimenter etc.) undersøkelsen vil bli gjennomført, skal også begrunnes.

Data som fremskaffes ved vannovervåking, inklusiv sediment og biota, skal registreres i databasen Vannmiljø (<http://vannmiljo.miljodirektoratet.no/>). Data rapporteres på Vannmiljø's importformat; <http://vannmiljokoder.miljodirektoratet.no>. Her finnes importmal og oversikt over hvilken informasjon som skal registreres i henhold til Vannmiljø's kodeverk.

Krav	Frist
<i>Oversende forslag til program for vannovervåking til Miljødirektoratet for eventuelle merknader</i>	<i>01.10.2014</i>
<i>Ha overvåkingsprogram på plass</i>	<i>01.03.2015</i>
<i>Ha gjennomført overvåkingsprogrammet</i>	<i>31.12.2015</i>
<i>Oversende resultatene fra overvåkingen til Miljødirektoratet</i>	<i>01.03.2016</i>

Når resultater fra overvåkingen for 2015 foreligger, skal det vurderes hyppighet/intervall for videre overvåking. Denne vurderingen skal sendes Miljødirektoratet sammen med resultatene fra overvåkingen.

Alle bedrifter får nå likelydende krav til overvåking. Overvåkingen skal imidlertid spesifiseres i overvåkingsprogrammet. Det vil derfor ikke være relevant for alle bedriftene å overvåke på alle elementene i kravet, for eksempel overvåking på kjemisk tilstand, jf. kravet om at det skal overvåkes på elementene som er relevante. Enkelte bedrifter er allerede i gang med vannovervåking i tråd med vannforskriften og har fastsatt overvåkingsprogram over en viss periode. Disse bedriftene vil likevel få kravet til overvåking nå, slik at alle de utvalgte bedriftene har likelydende krav.

Dersom det er noe dere lurer på i dette brevet, så ta kontakt med saksbehandleren deres i Miljødirektoratet for avklaringer. Miljødirektoratet gjennomfører også gjerne møter med bedriftene for å ha en dialog rundt hvorfor akkurat den bedriften har fått kravet, hvordan overvåkingen kan legges opp og hvordan bedrifter med utslipp til samme vannforekomst kan samarbeide.

Klageadgang

For de bedriftene som allerede har krav om vannovervåking i tillatelsen, skal punktet om krav til vannovervåking i bedriftens tillatelse erstattes med de endrede kravene som er gitt i dette brevet. Kravet om at bedriften skal gjennomføre vannovervåking kan ikke påklages, men endringer gjort i kravet til overvåking (for eksempel parametere, frekvenser, omfang) kan påklages, jamfør forvaltningsloven § 28.

Bedrifter som ikke har kravene om vannovervåking i gjeldende tillatelse, kan klage på vedtaket om vannovervåking, jamfør forvaltningsloven § 28.

Fristen for å gjennomføre de endrede kravene kan også påklages.

Vedtaket kan påklages som angitt over til Klima- og miljødepartementet innen tre uker fra dette brevet er mottatt. Klagen bør begrunnes og skal sendes Miljødirektoratet.

Hilsen

Miljødirektoratet

Kopi til:			
Norsk Industri	Postboks 7072 Majorstua	0306	OSLO
Fylkesmannen i Aust-Agder	Postboks 788 Stoa	4809	Arendal
Fylkesmannen i Buskerud	Postboks 1604	3007	Drammen
Fylkesmannen i Finnmark / Finnmarkku Fylkkamánni	Statens hus	9815	Vadsø
Fylkesmannen i Hedmark	Postboks 4034	2306	Hamar
Fylkesmannen i Hordaland	Postboks 7310	5020	Bergen
Fylkesmannen i Nordland	Moloveien 10	8002	Bodø
Fylkesmannen i Møre og Romsdal	Fylkeshuset	6404	Molde
Fylkesmannen i Nord-Trøndelag / Noerhte-Trööndelagen fylhkenålma	Postboks 2600	7734	Steinkjer
Fylkesmannen i Oppland	Serviceboks	2626	Lillehammer
Fylkesmannen i Oslo og Akershus	Postboks 8111 Dep	0032	OSLO
Fylkesmannen i Rogaland	Postboks 59 Sentrum	4001	Stavanger
Fylkesmannen i Sogn og Fjordane	Njøsavegen 2	6863	Leikanger
Fylkesmannen i Sør-Trøndelag	Postboks 4710 Sluppen	7468	Trondheim
Fylkesmannen i Telemark	Postboks 2603	3702	SKIEN
Fylkesmannen i Troms / Romssa Fylkkamánni	Postboks 6105	9291	Tromsø
Fylkesmannen i Vest-Agder	Postboks 513 Lundsiden	4605	Kristiansand S
Fylkesmannen i Vestfold	Postboks 2076	3103	Tønsberg
Fylkesmannen i Østfold	Postboks 325	1502	Moss

Vedlegg

- 1 Momenter for vurdering av hvilke bedrifter som skal få krav om vannovervåking
- 2 Adresseliste over de som får krav om vannovervåking